

דף נתונים, דצמבר 2024

אכיפת החוק על חיילים החשודים בפגיעה בפלסטינים וברכושם בגדה המערבית

סיכום נתוני 2018-2022

- הסיכוי שתלונה שעניינה פגיעה של חייל ישראלי בפלסטינים בגדה המערבית תוביל להגשת כתב אישום נגד חייל עומד על 1.5% בלבד
- הסיכוי שחייל ישראלי יועמד לדין בעקבות הרג פלסטינים בגדה המערבית עומד על 0.4% בלבד
- רק 30% מהתלונות שהוגשו בעקבות אירועים שבהם עלה החשד לעבירות חיילים נגד פלסטינים בגדה המערבית הובילו לפתיחה בחקירה
- נכון לאוקטובר 2024, 13 תיקים בלבד (5%) מתוך 258 תיקי החקירה שנפתחו בשנים 2018-2022 הובילו להגשת כתבי אישום
- בניגוד למדיניות החקירות שלו עצמו הצבא איננו חוקר את כל המקרים שבהם נהרגים אזרחים פלסטינים
- במקרים הנדירים שבהם חיילים עומדים לדין על פגיעה בפלסטינים הם זוכים לעונשים מקלים

מאז שנת 2005 יש דין עוקב אחר טיפול מערכת אכיפת החוק הצבאית בעבירות של חיילים שפגעו בפלסטינים או ברכושם בשטחים הכבושים. מדי שנה, הארגון מפרסם נתונים עדכניים, המבוססים על מידע שהצבא מסר ליש דין בעקבות בקשות על פי חוק חופש המידע, ועל מעקב רב שנתי של יש דין אחר הליכי אכיפת החוק בצבא.

דף נתונים זה מתמקד בטיפול מערכת אכיפת החוק הצבאית בעבירות שביצעו חיילים כלפי פלסטינים בגדה המערבית בין השנים 2018-2022. הנתונים המובאים כאן משלימים פרסום של יש דין ממאי 2024 בשם "מנגנון טיוח מטכ"לי - התנהלות מערכת אכיפת החוק הישראלית אל מול הפרות הדין הבינלאומי ופשעי מלחמה בעזה", אשר עסק בשאלת תפקודה של מערכת אכיפת החוק הצבאית ביחס לאירועים שהתרחשו ברצועת עזה בעשור האחרון.¹

1 יש דין, [מנגנון טיוח מטכ"לי - התנהלות מערכת אכיפת החוק הישראלית אל מול הפרות הדין הבינלאומי ופשעי מלחמה בעזה](#) (מאי 2024).

מנגנון אכיפת החוק על חיילים פועל מתוקף החוק הישראלי החל על הצבא, ולאור החובות המוטלות על הצבא הישראלי ככוח כובש לפי המשפט הבינלאומי. המעקב אחר התנהלות של מערכת אכיפת החוק הצבאית בנוגע לעבירות חיילים שפגעו בפלסטינים או ברכושם נועד לבחון אם ובאיזו מידה ישראל ממלאת את חובתה לאכוף את החוק על חיילים שפגעו באוכלוסייה המוגנת החיה תחת שליטתה (מעבר לפגיעה בזכויותיהם שהיא חלק אינהרנטי של משטר הכיבוש עצמו). במהלך השנה האחרונה, שאלת תפקודה של מערכת אכיפת החוק הצבאית הפכה רלוונטית מתמיד, שכן מעשי הצבא ברצועת עזה ובגדה המערבית נבחנים כיום בפני טריבונלים ומנגנונים בינלאומיים ובראשם בית הדין הפלילי הבינלאומי (ICC).²

אמנת רומא, שנכנסה לתוקף בשנת 2002, מסדירה את סמכותו של בית הדין הבינלאומי הפלילי לחקור את אחריותם הפלילית של יחידים בהקשר של פשע רצח עם, פשעים נגד האנושות, פשעי מלחמה ופשע תוקפנות. על פי עיקרון המשלימות, שהינו כלל יסוד באמנת רומא, בית הדין הבינלאומי הפלילי רשאי לפתוח בחקירה ולהחליט על העמדה לדין על ביצוע פשעי מלחמה רק במקרים שבהם רשויות האכיפה המקומיות במדינה הנוגעת בדבר אינן יכולות, או אינן רוצות, לקיים הליכי חקירה כנים ומקצועיים כאשר עולים חשדות שאנשיה ביצעו פשעים שמצויים בסמכות בית הדין (ובהם פשעי מלחמה), ולמצות את הדין עם האחראים.³ מדינת ישראל מסרבת להכיר בסמכות בית הדין הפלילי הבינלאומי לחקור חשדות לפשעי מלחמה שביצעו אנשיה, בין היתר בטענה שמערכת אכיפת החוק הישראלית חוקרת בעצמה חשדות המופנים כלפי כוחות הביטחון הישראליים.⁴

דף זה, המסכם תקופה של חמש שנים אשר קדמו למלחמה הנוכחית ברצועת עזה, מלמד כי מערכת אכיפת החוק הצבאית נמנעת באופן שיטתי מחקירה והעמדה לדין של חיילים עבריינים הפוגעים בפלסטינים בגדה המערבית. בכך, הצבא מפר את חובתו לספק לתושבים הפלסטינים הגנה מפני עבירות של חיילים ומפקדים ישראלים, המתבצעים בחסות וכפועל יוצא של הכיבוש הישראלי המתמשך, וסולל את הדרך להתערבותם של בתי דין בינלאומיים.

הנתונים שיובאו בהמשך מעידים על היעדר נכונותה של מערכת אכיפת החוק הצבאית לפעול באופן ראוי כנגד עבירות של חיילים המתבצעות כלפי פלסטינים. מהנתונים עולה כי מדינת ישראל איננה רוצה לקיים הליכים הגונים של חקירה והעמדה לדין של חיילים עבריינים. על אף מספר גבוה של תלונות על פגיעה של חיילים בפלסטינים מדי שנה, רק במיעוט מתוכן נפתחות חקירות, ומספר זעום של כתבי אישום כנגד חיילים שפגעו בפלסטינים מוגש מדי שנה. לבסוף, גם במקרים הנדירים שבהם חיילים מורשעים בעבירות כלפי פלסטינים, בתי המשפט הצבאיים משיתים עליהם עונשים מקלים.

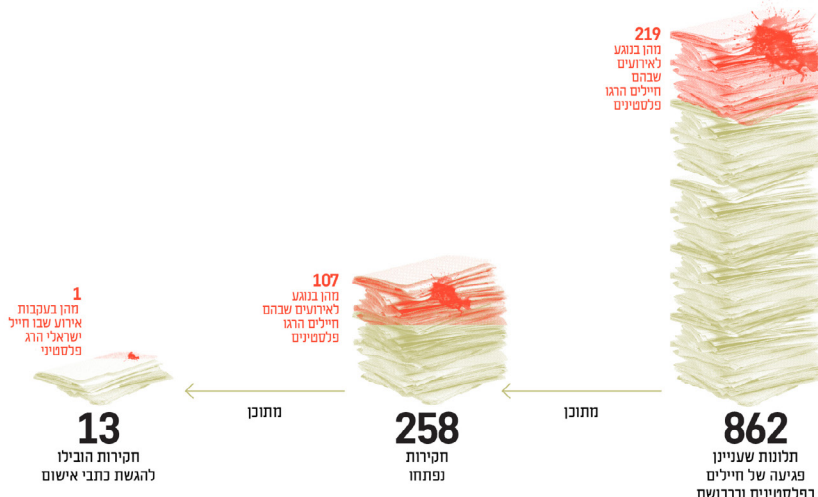
2 במרץ 2021 קבע בית הדין הפלילי הבינלאומי כי יש לו סמכות שיפוט בנוגע למצב בפלסטין, בשטח של רצועת עזה והגדה המערבית (כולל ירושלים המזרחית). ראו: הודעה מטעם התובעת בבית הדין הפלילי הבינלאומי בתוך: [אתר בית הדין הפלילי הבינלאומי](#) (כניסה אחרונה 12.12.2024).

3 [סעיף 17 לחוקת רומא של בית הדין הפלילי הבינלאומי \(1998\)](#).

4 ראו עמדת היועץ המשפטי לממשלה בתוך: [אתר משרד החוץ](#) (כניסה אחרונה 10.12.2024).

על סמך הנתונים הללו, מתקבלת המסקנה כי מערכת אכיפת החוק הצבאית בישראל פועלת בעיקר על מנת לטייח ואף להכשיר פשעים שמבצעים חיילים ישראלים כלפי פלסטינים.

הטיפול בעבירות חיילים כלפי פלסטינים בגדה המערבית 2018-2022

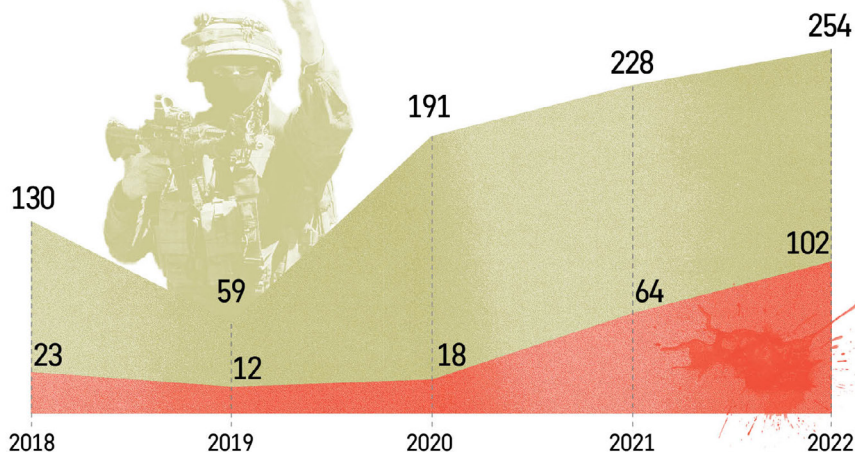
תלונות על חשד לעבירות חיילים נגד פלסטינים בשנים 2018-2022

על פי תשובות הצבא לבקשות על פי חוק חופש המידע שהגיש יש דין בנוגע לנתוני אכיפת החוק בצבא, בשנים 2018-2022 התקבלו בפרקליטות לעניינים מבצעיים (המחלקה בפרקליטות הצבאית המופקדת בין היתר על טיפול בעבירות חיילים שפגעו בפלסטינים או ברכושם בגדה המערבית וברצועת עזה) בסך הכל 862 תלונות בנוגע לחשד לעבירות חיילים נגד פלסטינים או רכושם שהתרחשו בגדה המערבית.⁵

⁵ דובר הצבא ליש דין, מענה לבקשה על פי חוק חופש המידע, 20.6.2019; דובר הצבא ליש דין, מענה לבקשה על פי חוק חופש מידע, 7.4.2020; דובר הצבא ליש דין, מענה לבקשה על פי חוק חופש מידע, 3.5.2021; דובר הצבא ליש דין, מענה לבקשה על פי חוק חופש המידע, 19.9.2022; דובר הצבא ליש דין, מענה לבקשה על פי חוק חופש המידע, 21.12.2023.

862 תלונות שעניינן חשד לעבירות חיילים נגד פלסטינים בגדה המערבית, מתוכן 219 בעקבות מקרי הרג

סך הכל תלונות ■ תלונות בעקבות מקרי הרג ■

הפרקליטות הצבאית מכנה את כלל התלונות או העדכונים המועברים אליה בנוגע לחשד לעבירות חיילים נגד פלסטינים בשם "דיווחים", מונח אשר ממחיש במידה רבה את הניתוק של מערכת אכיפת החוק הצבאית מהמתלוננים הפלסטינים ואת האופן שבו היא מטפלת בעבירות של חיילים כלפיהם.⁶ ברוב המוחלט של המקרים, תלונות על עבירות חיילים כלפי פלסטינים מועברות לפרקליטות הצבאית על ידי גורם חיצוני או מתווך, למשל משרד המשפטים, ארגוני זכויות אדם, משטרת ישראל, דיווחים מבצעיים של יחידות הצבא, עורכי דין, אנשים פרטיים, פרסומים בתקשורת ומקורות שהצבא מגדיר "אחרים".⁷ תלונות על עבירות חיילים הן לעתים נדירות תוצאה של דרישה אקטיבית וישירה מצד נפגע עבירה פלסטינית לחקור את שאירע לו ולתבוע את הצדק המגיע לו.⁸ על פי ניסיון ישי דין, במקרים רבים נפגעי עבירה מפחדים להתלונן על חיילים בשל חשש כי תלונה תוביל לפגיעה נוספת בהם או בבני משפחתם בצורה של שלילת אישורי עבודה.

בין השנים 2018-2022, יחידת המבת"ן (היחידה לבירור תלונות נחקרים במשרד המשפטים, האמונה על בירור תלונות כלפי אנשי שירות הביטחון הכללי) היתה המקור של 28% מהתלונות שעניינן חשד לעבירות חיילים כלפי פלסטינים שהגיעו לידי הפרקליטות הצבאית.⁹

6 לאורך מסמך זה נשתמש במושג תלונה על מנת לתאר את כלל המקרים, הדיווחים והתלונות אשר הובאו לידיעת הצבא שעניינן פגיעה של חיילים בפלסטינים ורכושם.

7 למשל: מידע שהתקבל בעקבות דיונים בבתי משפט צבאיים בשטחים הכבושים, מידע שמסרו פלסטינים שנחשדו במשטרה, עדויות של חיילים במשטרה הצבאית החוקרת ודיווחים שהתקבלו מיחידת הפרקליטות הצבאית בגדה המערבית.

8 דובר הצבא ליש דין, [מענה לבקשה על פי חוק חופש המידע](#), 21.12.2023, סעיף 6.

9 יחידת המבת"ן, תפקידיה וסמכויותיה בתוך: [אתר משרד המשפטים](#) (כניסה אחרונה 10.12.2024).

24% מהתלונות הועברו לפרקליטות לעניינים מבצעיים באמצעות דיווחים מבצעיים של יחידות הצבא, 14% מהתלונות הועברו לידי הצבא באמצעות משטרת ישראל, 12% מהתלונות הועברו לצבא על ידי ארגוני זכויות אדם (בהם יש דין), ו-9% מהתלונות הועברו לידי הצבא על ידי עורכי דין או אנשים פרטיים. 5% מהתלונות שעניינן פגיעה של חיילים בפלסטינים הובאו לידיעת הצבא באמצעות פרסומים בתקשורת ו-6.6% מהתלונות הובאו לידיעת הפרקליטות הצבאית בידי מקורות "אחרים".¹⁰

חשוב להדגיש כי מספר התלונות המגיעות מדי שנה לידיעת הצבא אינו משקף את כל המקרים שבהם אנשי כוחות הביטחון הישראלים פעלו באופן שמעלה חשד לעבירה פלילית כלפי פלסטינים. עבירות כלפי פלסטינים מצד שוטרים, אנשי שירות הביטחון הכללי ומאבטחים פרטיים הפועלים בשטח הכבוש נבחנות בנפרד. כיום, יש לצבא סמכויות חקירה ובדיקה במקרים שבהם התבצע ירי על ידי שוטרי משמר הגבול (מג"ב), אולם עד אוקטובר 2019, עבירות ירי של שוטרי משמר הגבול לא טופלו על ידי הפרקליטות הצבאית, אלא נחקרו בנפרד על ידי המחלקה לחקירות שוטרים.

בנוסף, כאמור, נפגעי עבירה רבים לא מעוניינים להגיש תלונה לצבא הישראלי, אותו הגוף אשר שולט בכל היבט של חייהם תחת משטר כיבוש צבאי, אשר במסגרתו זכויותיהם נרמסות על בסיס יום יומי. זהו גוף שנתפס בצדק כגורם דכאני, שלא נועד לשרת את התושבים הפלסטינים ובטח שלא לסייע להם לממש את זכויותיהם.

תיק יש דין - תקיפה במחסום, הפונה אינו מעוניין להתלונן

באוקטובר 2022, מ' נעצר בשעות הצוהריים במחסום שנמצא בין ההתנחלות חלמיש לדיר ניד'אם. שלושה חיילים שהוצבו במקום פקדו עליו לעצור והחלו לערוך חיפוש במכוניתו. אחד החיילים מצא בתא הכפפות שלו מחרוזת תפילה מוסלמית (מסבחה) שאליה מחובר דגל פלסטיני קטן. החייל הצביע על הדגל ושאל את מ' "מה זה?" מ' ענה "זה דגל פלסטיני". החייל קילל את מ' ואמר "זה ישראל".

בהמשך, החייל פקד על מ' לצאת מרכבו. שני החיילים האחרים הצטרפו והורו לו להסתובב ולעמוד עם הידיים למעלה. כאשר הסתכל לאחור שלושת החיילים התנפלו על מ' והפילו אותו לרצפה. מ' תיאר את ההתרחשויות לתחקירנית יש דין: "השכיבו אותי כשהם צועקים עליי. החייל עם הפאות בעט בי ברגל שמאל שלי, שהייתה מכופפת על צידה על האדמה. הוא פגע בחיבור שבין הקרסול לשוק... צעקתי מכאב. החיילים צעקו עלי: "תשתוק!".

כאשר התקרבה מכונת נוספת של פלסטינים למחסום, החיילים עצבו את מ' והורו למכונת לעצור. אחד החיילים אמר למ' שנותר שרוע על הרצפה "לך מכאן". מ' גרר את עצמו לרכבו ונסע משם כאשר גופו כואב ופצוע. הוא התקשר לאחיו והוא לקח אותו לבית החולים. בבית החולים מ' עבר סדרת בדיקות ובין היתר גילו לו סדק לאורך השוק וגבסו את הרגל שלו. מ' נזקק לזמן רב להתאושש מהפציעה, שפגעה ביכולת הפרנסה שלו.

כאשר נשאל אם הוא מעוניין להתלונן לרשויות הצבא, מ' ענה: "אני לא מתכוון להתלונן על הפגיעה בי. אם הייתי יודע בוודאות שהחייל שפגע בי ייענש הייתי מתלונן גם במחיר שלילת כניסה לישראל לשנים רבות. אבל מכיוון שאני יודע שהוא לא ייענש והתלונה יכולה להזיק לי לא אתלונן".¹¹

על פי המידע שהצבא מסר ליש דין, מתוך 862 התלונות שהוגשו לפרקליטות הצבאית בשנים 2018–2022, 296 תלונות נגעו לאירועי ירי, 219 מתוכן (74%) הובילו להרג של פלסטינים. 462 תלונות נוספות נגעו לשימוש באלימות מצד חיילים, 149 תלונות עניינן חשד לעבירות רכוש (ביזה או פגיעה ברכוש), 16 תלונות נגעו למקרים שהעלו חשד ל"עמידה מנגד"¹² ו-23 תלונות נוספות עסקו באירועים אחרים.¹³ לגבי האירועים הנספרים על ידי הצבא בקטגוריה "תלונות נוספות" (אירוע אחר), נמסר בעבר ליש דין כי היא כוללת "אירועים שאינם נכנסים לקטגוריות האחרות, לדוגמה, חייל שהתבטא באופן שאינו תואם את ערכי צה"ל או שבהתנהגותו נפל פגם ערכי".¹⁴

טיפול בתלונות

בשונה מתלונות המוגשות למשטרה בעקבות חשד לעבירות של אזרחים, תלונות שמופנות לפרקליטות הצבאית בחשד לעבירות חיילים אינן מובילות בהכרח לפתיחה בחקירה. על פי תשובות הצבא, בין השנים 2018–2022 פתחה המשטרה הצבאית בסך הכל 258 חקירות שעניינן פגיעה של חיילים בפלסטינים בגדה המערבית, זאת כאמור מתוך 862 מקרים שהעלו חשד לעבירות כאלה והובאו לידיעת הפרקליטות הצבאית. כלומר, על פי הנתונים שהובאו לידיעת יש דין, רק 30% מכלל התלונות שהובאו לידיעת הצבא הובילו לפתיחה בחקירה.

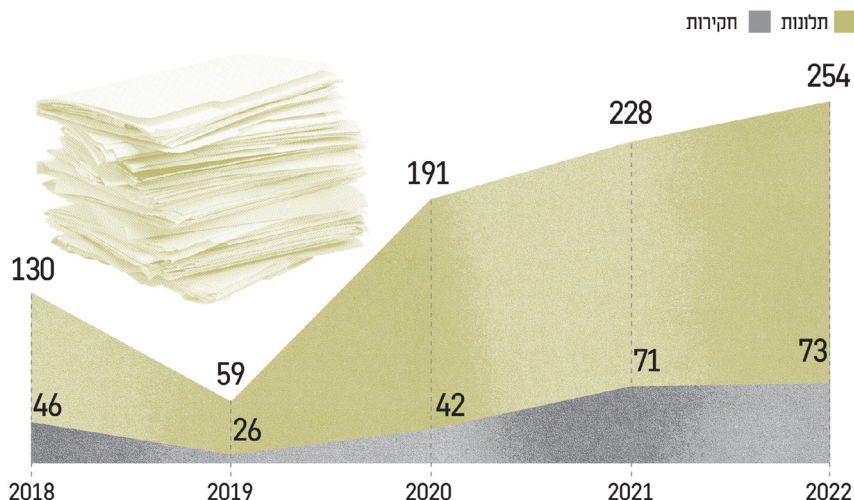
11 תיק בליווי יש דין, העדויות נגבו במסגרת הטיפול בתיק.

12 עמידה מנגד מתייחסת לאירועים שבהם חיילים עדים לביצוע עבירות אלימות של אזרחים ישראלים הפוגעים בפלסטינים וברכושם ואינם עושים דבר כדי למנוע את הפגיעה במהלך האירוע.

13 סך התלונות בחלוקה זו מגיע ליותר מ-862, כיוון שיש תלונות הנוגעות ליותר מסוג עבירה אחד.

14 דובר צה"ל ליש דין, מענה לבקשה על פי חוק חופש מידע, 21.7.2014.

חשד לעבירות חייילים כלפי פלסטינים בגדה המערבית בשנים 2022-2018: מתוך 862 תלונות נפתחו 258 חקירות

על פי מדיניות הצבא, הפרקליטות הצבאית יכולה להורות על סגירת תלונה מבלי לפתוח בחקירה פלילית או לחילופין, כאשר הנסיבות המיידיות לתלונה לא מעלות חשד ברור לביצוע עבירה, על קיום בירור עובדתי מקדים שעל בסיסו תתקבל ההחלטה אם לפתוח בחקירה או לא.¹⁵ בשנים 2019-2022,¹⁶ שבהן התקבלו בסך הכל 732 תלונות, הורתה הפרקליטות הצבאית על פתיחה מיידית בחקירה פלילית ב-109 מהתלונות שהגיעו אליה על אירועים שהתרחשו בגדה המערבית (15% מכלל התלונות בשנים אלה). ב-92 מקרים (12.5% מכלל התלונות שהתקבלו בשנים אלו) הורתה הפרקליטות לסגור את תיק התלונה ללא כל הליך בירור וללא פתיחה בחקירה פלילית, ומקרה אחד משנת 2020 הועבר לטיפול משמעותי.

ב-530 מקרים (72.5% מכלל התלונות בשנים אלה) הורתה הפרקליטות על קיום בירור עובדתי מקדים לפני קבלת ההחלטה אם להורות על פתיחה בחקירה פלילית. מתוך 530 תיקים אלו, 338 תיקים (63.7%) נסגרו ללא פתיחה בחקירה פלילית לאחר הבירור, ו-82

15 בעשור האחרון הצבא יצר הפרדה באופן הטיפול של מערכת אכיפת החוק בתלונות שעניין חשד לעבירות חייילים ישראלים נגד פלסטינים ורכושם ברצועת עזה ובגדה המערבית. תלונות שעניין עבירות חייילים נגד פלסטינים ברצועת עזה נבחנות על פי רוב על ידי מנגנון "יעודי לקיום הערכה עובדתית המכונה "המנגנון המטכ"לי לתחקור אירועים חריגים". ראו: ישי דין, [מנגנון טיוח מטכ"לי – התנהלות מערכת אכיפת החוק הישראלית אל מול הפרות הדין הבינלאומי ופשעי מלחמה בעזה](#) (מאי 2024).

16 תשובת הצבא הנוגעת לתוצאות הבירור העובדתי בשנת 2018 איננה כוללת פילוח של הנתונים בחלוקה לפי עבירות שהתרחשו בגדה המערבית ורצועת עזה, מסיבה זו שנת 2018 הושמטה בחלק זה בלבד.

תיקים הועברו לחקירה פלילית. ליש דין אין מידע בנוגע ל-108 התיקים הנותרים, שכן על פי תשובות הצבא תיקים אלו עדיין טופלו. מניסיון יש דין, תיקים רבים שמועברים לבירור עובדתי מקדים לפני קבלת החלטה אם להורות על פתיחה בחקירה פלילית או לא, נותרים בשלבי הבירור זמן ממושך, דבר הפוגע קשות באפשרות קיומה של חקירה יעילה.

על פי מדיניות החקירות הרשמית של מערכת אכיפת החוק הצבאית, כל מקרה מוות של פלסטיני כתוצאה מפעילות חיילים בגדה המערבית מחייב את הפרקליטות הצבאית להורות על פתיחה מיידית בחקירה פלילית (ללא תנאי או בירור כלשהו), למעט במקרים שבהם ההרג התרחש במהלך פעילות בעלת "אופי לחימתי של ממש"¹⁷. עם זאת, מהנתונים שהצבא העביר לידי יש דין עולה כי הצבא לא חקר את כל האירועים שבהם נהרגו אזרחים פלסטינים בידי כוחות הביטחון הישראליים. הצבא דיווח ליש דין כי **בשנים 2018-2022 הועברו לידיעת הצבא 219 תלונות הנוגעות להריגתם של פלסטינים בידי חיילים ישראלים בגדה המערבית, מתוך כלל התלונות הללו נפתחו בסך הכל 107 חקירות בלבד**.¹⁸ נתוני הצבא מלמדים כי בפועל ההחלטה לפתוח בחקירה במקרי מוות רחוקה מלהיות אוטומטית או מיידית, מכלל המקרים שהובאו לידיעת הצבא שבהם אנשי כוחות הביטחון הרגו פלסטינים בגדה המערבית, רק 93 הועברו לחקירה מיידית.

בשנים האחרונות אימץ הצבא פרשנות מרחיבה מאוד למונח שמעולם לא הוגדר במדויק "אופי לחימתי של ממש". עמימות המושג תורמת לגליטימציה של מקרי הרג של פלסטינים בידי חיילים ישראלים ומשמשת במקרים רבים את הפרקליטות הצבאית כדי להימנע מפתיחה בחקירה פלילית נגד חיילים, גם במקרים של ירי שהוביל למוות. מניסיון יש דין בייצוג של נפגעים פלסטינים עולה כי תלונות רבות הנוגעות לאירועים שהתרחשו במובהק בתוך מסגרת של אכיפת חוק, כמו אירועי "הפרות סדר" או "התפרעות במחסומים" כפי שהם מכונים על ידי הצבא, נסגרות ללא פתיחה בחקירה - גם כאשר הובילו להרג של אנשים חפים מפשע. זאת בניגוד מובהק למדיניות החקירות שהצבא עצמו הצהיר עליה, שבה נכתב במפורש כי "[...] ככלל, כל מקרה בו ייהרג אזרח מעתה ואילך, כתוצאה מפעולה של כוחות צה"ל באיו"ש [גדה המערבית] יביא לפתיחה מיידית בחקירת מצ"ח (דוגמת אירועים של מוות אגב הפרות סדר ואירועי התפרעות במחסומים)".¹⁹

17 הוועדה הציבורית לבדיקת האירוע הימי מיום 31 במאי 2010 - ועדת טירקל, **דו"ח שני: הבדיקה והחקירה של תלונות וטענות בדבר הפרות של דיני הלחימה על פי המשפט הבינלאומי** (פברואר 2013) [להלן דו"ח טירקל ב'], עמ' 275-272; 318-319.

18 יש לציין כי מספר התלונות שהועברו לידיעת הצבא איננו בהכרח משקף את מספר המקרים שבהם אנשי כוחות הביטחון הישראליים הרגו פלסטינים באופן שמעלה חשד לעבירות. על פי נתונים שאסף משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים (OCHA), בשנים 2018-2022 כוחות הביטחון הישראליים הרגו 310 אזרחים פלסטינים בגדה המערבית (כולל ירושלים המזרחית) בהם 68 ילדים. ארגון בצלם תיעד נתונים דומים, לפיהם בין השנים 2018-2022 כוחות הביטחון הישראליים הרגו 303 פלסטינים בגדה המערבית (כולל ירושלים המזרחית). ראו: OCHA, **מסד הנתונים בעניין הגנה על האזרחים בנייהול משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים**; בצלם, **מסד נתוני הרוגים והריסות בתים**.

19 בג"ץ 9594/03, **בצלם ואח' נ' הפרקליט הצבאי הראשי ואח'**, הודעת עדכון מסעם המשיב, 4.4.2011.

תיק יש דיין – הריגתו של מוחמד סלאח

ב-22 בפברואר 2022, מוחמד (חמודי) סלאח, ילד בן 13 מהעיירה אל חד'ר, יצא מביתו בסביבות השעה שש וחצי בערב. כחצי שעה מאוחר יותר אביו, ריזאק סלאח, קיבל טלפון מקרוב משפחה שסיפר לו שחמודי נפצע. האב נסע במהרה למקום התקרית שם ראה מספר ג'פים צבאיים ואמבולנס. כאשר ביקש לראות את בנו, אחד החיילים אמר לו "תעלה לאוטו לפני שאני נותן לך כדור" ומיד אחר כך "לך לפני שאני שם את הגופה שלך על הגופה שלו". כך האב גילה שבנו איננו בחיים. למחרת, המשפחה קיבלה את גופתו של חמודי. רופא שבחן את הגופה הגיע למסקנה כי הילד מת כתוצאה מקליע שפגע בגבו ויצא מבטנו.

יש דיין הגיש בשם המשפחה תלונה לצבא, בדרישה כי תיפתח חקירת מצ"ח בהתאם להנחיות הצבא. בנובמבר 2022 נמסר ליש דיין מטעם הפרקליטות לעניינים מבצעיים כי הירי אינו מלמד על חשד לביצוע עבירה פלילית "באופן המצדיק פתיחה בחקירת מצ"ח, וניתן להסתפק בבירור העובדתי שנערך". על פי הודעת הצבא, באותו היום כוח צבאי התמקם סמוך לכביש במסגרת פעילות מבצעית נגד משליכי בקבוקי תבערה. בשלב מסוים, "בנו של מרשך... הדליק בקבוק תבערה והשליכו לעבר הכוח" ובעקבות זאת "ירה הכוח ירי חי לעברו".

ביוני 2024 יש דיין הגיש ערר בשם אביו של חמודי, בדרישה לפתוח בחקירה פלילית. בערר נטען כי ההחלטה להסתפק בבירור העובדתי מנוגדת להנחיות היועץ המשפטי לממשלה, על פיהן יש חובה לפתוח בחקירה במקרי הרג של פלסטינים בגדה המערבית, ובמיוחד במקרים חמורים שבהם נפגעים קטינים. עוד נטען כי מהודעת הצבא עולה כי לא הייתה הצדקה לירי - חמודי נורה לאחר שכבר השליך כביכול את בקבוק התבערה, ומכאן שלא נשקפה ממנו סכנה מיידית או ממשית לאנשי הכוח הצבאי שהיו במקום ושלטו באירוע כולו. בנוסף, ספק אם הילד יכול היה לזרוק בקבוק תבערה באופן שיפגע במי מאנשי הכוח הצבאי שהיו במקום, בשל המרחק ששרר ביניהם. על פי הערר, חקירה פלילית הינה הכרחית בכדי לוודא אם הירי היה מוצדק או לא. בערר נכתב כי "השאלה שבפנינו אינה אם יש מספיק ראיות כדי לגבש כתב אישום, אלא אם יש ראיות המבססות חשד סביר שבוצעה עבירה לצורך חקירה פלילית. הטענות שנטענו [...] מוכיחות שאכן יש חשד סביר כזה המחייב חקירה".

בעת כתיבת שורות אלו טרם התקבל מענה לערר.²⁰

מהנתונים לעיל עולה כי למרות שעיקר הפעילות המבצעית בגדה המערבית איננה פעילות בעלת "אופי לחימתי של ממש", אלא פעילות הנעשית במסגרת של אכיפת חוק, הצבא איננו חוקר את כלל האירועים המובילים למותו של אדם כתוצאה מירי או אלימות חיילים. גם כאשר מוגשות תלונות הנוגעות למקרי הרג של אזרחים פלסטינים בידי כוחות הביטחון הישראליים, רבות מהן נסגרות ללא קיום חקירה בעניין.

כתבי אישום שהוגשו בעקבות חקירות שנפתחו בשנים 2018-2022 בגדה המערבית

כאמור, שיעור קטן בלבד של התלונות על פגיעה בפלסטינים מביא לפתיחה בחקירות. ואילו שיעור זניח עוד יותר מבין החקירות מוביל להגשת כתבי אישום נגד חיילים. על פי נתונים שהצבא העביר ליש דין,²¹ **בשנים 2018-2022 רק 13 חקירות אשר עסקו בעבירות נגד פלסטינים בגדה המערבית הבשילו לכדי הגשת כתבי אישום נגד 29 חיילים, מהן רק חקירה אחת שנפתחה בעקבות הריגת פלסטיני.**²²

כלומר, בעקבות 862 תלונות בנוגע לחשד לעבירות חיילים כלפי פלסטינים בגדה המערבית שהובאו לידיעת מערכת אכיפת החוק בצבא בשנים 2018-2022 (מתוך לפחות 219 מקרים שבהם חיילים הרגו פלסטינים), נפתחו 258 חקירות בלבד. מכלל החקירות הללו רק 13 (5%) הובילו להגשת כתבי אישום. משמע, חיילים הועמדו לדין ב-1.5% בלבד מסך התלונות שהוגשו, שמלכתחילה מספרן נמוך משמעותית ממספר האירועים שהתרחשו בפועל.

מעקב אחר טיפול הצבא בתיקים שבהם יש דין ייצג פלסטינים מהגדה המערבית שנפגעו מעבירות של חיילים ואנשי כוחות הביטחון, הניב נתונים זהים. מתוך 123 תלונות שהגיש יש דין בשם נפגעי עבירה פלסטינים בהקשר של אירועי עבריינות חיילים שהתרחשו בגדה המערבית בין השנים 2018-2022, רק שתי חקירות הסתיימו בהגשת כתבי אישום נגד חיילים, 1.6% בלבד מסך התלונות.

מקרי הרג של פלסטינים בידי חיילים אשר נחקרו על ידי המשטרה הצבאית הובילו לשיעור כמעט אפסי של העמדה לדין. על פי נתוני הצבא, מתוך 219 תלונות על מקרי הרג של פלסטינים בידי חיילים בגדה המערבית שהובאו לידיעת הצבא בשנים 2018-2022, נפתחו 107 חקירות. אולם מכלל החקירות הללו, חקירה אחת בלבד (0.9%) הובילה להעמדה לדין

21 חלק זה מבוסס על תשובות של הצבא לבקשות חופש מידע המוגשות מדי רבעון בנוגע לכתבי אישום המוגשים כנגד חיילים שפגעו בפלסטינים וברכושם.

22 כתב אישום נוסף הוגש בעקבות אירוע בו חייל שדד פלסטינים בעת שהיה בחופשה ב-2021. האירוע לא נכלל בנתונים במסמך זה משום שהאירוע לא התרחש במסגרת פעילות מבצעית ולא טופל על ידי הצבא ככזה. הצבא עצמו מבחין בין חשד לעבירות פליליות שבוצעו במהלך פעילות מבצעית לבין כאלה שבוצעו שלא במהלך פעילות כזו. בשל הבחנה זו, אירוע זה לא נחקר על ידי היחידה הארצית לחקירות מבצעיות (יאל"ם), המופקדת על חקירת אירועים המוגדרים מבצעיים ובכלל זה עבירות של חיילים כלפי פלסטינים ורכושם, לכן מקרה זה איננו נכלל בנתונים שנמסרו ליש דין על ידי הצבא.

של חייל. משמע, הסיכוי שחייל יעמוד לדין בעקבות תלונה שעניינה הריגת פלסטיני בגדה המערבית עומד על 0.4% בלבד, מקרה אחד של העמדה לדין מתוך 219 מקרי הרג שהובאו לידיעת הצבא.

מדובר במקרה חמור שאירע ב-20 במרץ. חייל שניצב במגדל השמירה בצומת הכניסה הדרומית לבית לחם (אל-נשאש) פתח באש לעבר משפחה פלסטינית שמכוניתה הייתה מעורבת בתאונת דרכים, ולאחר מכן המשיך לירות גם לעבר אלו שביקשו לסייע למשפחה. החייל הרג את אחמד מנאסרה שנחלץ לעזרת המשפחה ופצע קשה את עלא ראיידה אב המשפחה. במקרה נדיר זה שבו הוגש כתב אישום נגד החייל שהרג פלסטיני (באופן שהינו מנוגד לחלוטין להוראות הצבא), החייל זכה לעונש מקל במיוחד. במסגרת הסדר טיעון, החייל הורשע בעבירה מינורית של גרימת מוות ברשלנות לפי סעיף 304 לחוק השיפוט הצבאי (להלן: חש"צ) **ונגזרו עליו שלושה חודשי עבודות צבאיות בלבד**.²³

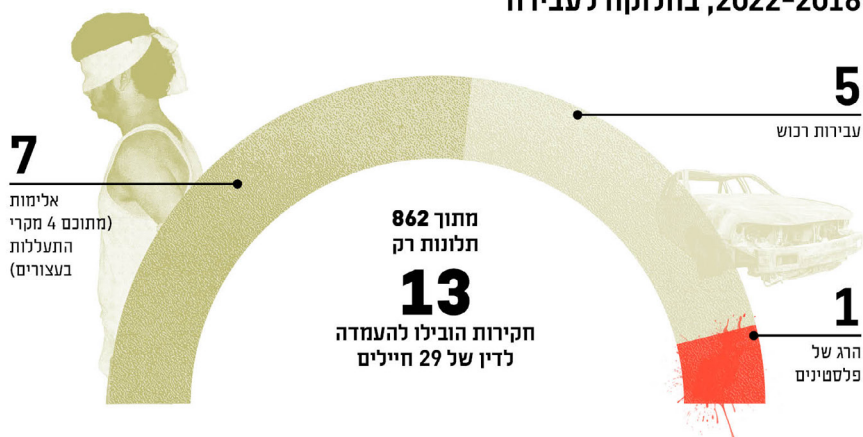
יש לציין כי מאז שאירע מקרה זה בשנת 2019, ולפחות עד הרבעון האחרון של שנת 2023, לא הוגשו כתבי אישום נגד חיילים בעקבות מקרי הרג בגדה המערבית וזאת על אף ריבוי המקרים שבהם חיילים הרגו אזרחים פלסטינים בשנים האחרונות. כך, מערכת אכיפת החוק הצבאית מפגינה זילות מוחלטת ביחס לחייהם של פלסטינים, מעקרת כל אפשרות של הרתעה ואף נותנת גיבוי להמשך המדיניות הקטלנית של היד הקלה על ההדק מצד חיילים, הגובה קורבנות פלסטינים רבים.

מהנתונים שהעביר הצבא לידי יש דין עולה כי חקירות שהובילו להגשת כתבי אישום ועונשים משמעותיים דוגמת מאסר בפועל,²⁴ עוסקות על פי רוב במקרים הנתפסים כפגיעה בתדמית הצבא, כמו עבירות רכוש והתעללות בעצורים ומקרים אשר תועדו ופורסמו, שבהם נראה כי לצבא ישנו אינטרס מובהק לשמר מראית עין של מערכת אכיפת חוק מתפקדת. כך, הגשת מספר זעום של כתבי אישום הנוגעים למעשי אלימות שהינם אינהרנטיים למסגרת של כיבוש צבאי ממושך, מאפשרים למערכת הצבאית להמשיך ולשמר את תדמיתה כמערכת שומרת חוק ובה בעת להדוף ביקורת מחוץ, מבלי להידרש למצות את הדין עם האחראים לפגיעה הממושכת והקשה בזכויותיהם של פלסטינים החיים תחת השליטה הישראלית.

23 תיק ביד"צ עורף (מחוזי) 27/20.

24 ראו פירוט בהמשך.

13 כתבי אישום בעקבות אירועים שהתרחשו בגדה המערבית בשנים 2018-2022, בחלוקה לעבירה

היוצאים מן הכלל

פירוט כתבי האישום שהוגשו נגד חיילים בעקבות תלונות משנת 2022 בגדה המערבית²⁵

- עבירה: חריגה מסמכות בצוותא לפי סעיף 68 לחש"צ וסעיף 29(ב) לחוק העונשין.**
תוצאה: מאסר על תנאי, נזיפה וקנס כספי.

כתבי אישום הוגשו ביולי 2022 נגד שני קצינים בגדוד הסיור של הנח"ל בעקבות אירוע משנת 2020 שבו הונחו מטענים מאולתרים מרימוני הלם בכפר קדום.²⁶ מפקד הפלוגה רב סרן ח' ח' ת' אישר לסרן ת' כ' להרכיב מטענים מאולתרים ולהניחם בכפר קדום לצורך "הרתעה של מפירי סדר". בלילה שבין ה-19 ל-20 לאוגוסט 2020, כוח צבאי בפיקודו של סרן ת' כ' הניח שלושה מטענים בכפר שהורכבו מקופסאות תחמושת מברזל המונחות על מנופם של שני רימוני הלם ועליהם אבנים, כך שהפעלת רימוני ההלם תותנה בהזזת האבן. המטענים כוסו ברשת הסוואה, גליל נייר טואלט עטוף בנייר דבק שחור וחוטמים. שניים מהמטענים התפוצצו והמטען האחרון פורק ביד כוח צבאי לאחר שפורסם ברשת החברתית פייסבוק כי פלסטיני נפצע מפיצוץ המטען. רס"ן ח' ח' ת' הורשע בעבירה של חריגה מסמכות בצוותא ונגזר עליו

²⁵ פירוט כתבי אישום שהוגשו בשנים 2018-2021 מופיעים בפרסום קודם של ישיש דיין, [דף נתונים: אכיפת חוק על חיילים החשודים בפגיעה בפלסטינים וברכושם, סיכום נתוני 2017-2021](#) (דצמבר 2022).

²⁶ תיק ביד"צ דרום (מחוזי) 197/22.

מאסר על תנאי, נזיפה ותשלום קנס של 1,500 ₪. סרן ת' כ' הורשע בעבירה של חריגה מסמכות בצוותא ונגזר עליו מאסר על תנאי וקנס בסך של 1,000 ₪.

2. עבירה: ביזה לפי סעיף 74 לחש"צ, התנהגות שאינה הולמת לפי סעיף 130 לחש"צ.

תוצאה: 135 ימי מאסר בפועל, מאסר על תנאי, פיצוי לנפגע העבירה והורדת דרגה.

בספטמבר 2022 הוגש כתב אישום נגד חייל²⁷ על פי כתב האישום החייל, שהיה חלק מכוח קומנדו צבאי, גנב מכשיר טלפון במהלך מעצר של פלסטיני תושב העיירה בית אומר ב-15 במאי 2022. החייל הורשע בעבירות של ביזה והתנהגות שאינה הולמת ונידון ל-135 ימי מאסר בפועל, מאסר על תנאי והורדה לדרגת טוראי. כמו כן, נגזר עליו תשלום פיצויים בסך 1,500 ₪ לנפגע העבירה.

3. עבירה: גרימת נזק לרכוש בצוותא על ידי חריגה מסמכות לפי סעיף 70 לחש"צ וסעיף

29(ב) לחוק העונשין, התנהגות שאינה הולמת לפי סעיף 130 לחש"צ.

תוצאה: 30 ימי עבודות שירות, מאסר על תנאי, פיצוי לנפגע העבירה והורדת דרגה.

שני כתבי אישום הוגשו בדצמבר 2022 נגד שני חיילים בעקבות מקרה ממרץ 2022.²⁸ על פי כתבי האישום, במהלך כניסה של כוח צבאי לכפר סינג'ל, השניים נכנסו למגרש מכוניות של תושב המקום וניפצו חלונות ושמשות של מספר כלי רכב שעמדו במגרש. המקרה תועד במצלמות אבטחה ופורסם. השניים הורשעו בעבירות של גרימת נזק לרכוש והתנהגות שאינה הולמת ונגזרו עליהם 30 ימי מאסר בפועל לריצוי בדרך של עבודות צבאיות, מאסר על תנאי, פיצוי לנפגע העבירה בסך של 1,500 ₪ והורדה לדרגת טוראי.²⁹

4. עבירה: היזק בזדון בצוותא מתוך מניע של גזענות או של עוינות כלפי הציבור מחמת

דת, קבוצה דתית או מוצא עדתי לפי סעיפים 452, 29 ו-144 לחוק העונשין, עבירות

בנשק בצוותא (ייצור), לפי סעיפים 144(ב), 29 ו-144 לחוק העונשין.

תוצאה: 15-25 חודשי מאסר בפועל, תשלום פיצויים והורדת דרגה.

בדצמבר 2022 ובינואר 2023 הוגשו כתבי אישום נגד שלושה חיילי שריון בעקבות שורה של עבירות שהתרחשו בנובמבר 2022.³⁰ על פי כתבי האישום, השלושה לקחו חלק בפעולות

27 תיק ביד"צ מרכז (מחוזי) 190/22.

28 תיק ביד"צ מרכז (מחוזי) 324/22.

29 כתב אישום נוסף הוגש במרץ 2022 נגד חייל מגדוד "לביאי הבקעה", בעקבות חקירה משנת 2021. על פי כתב האישום, החייל הואשם בעבירה של פגיעה, לפי סעיף 334 לחוק העונשין לאחר שבתאריך 30 ביולי 2021, החייל, ששימש מפקד כיתה, תקף פלסטיני אזרח ישראלי בצומת הלידו שבבקעת הירדן וחבט בו בחוזקה באמצעות קנה הנשק שלו. תיק זה לא נכלל בנתונים משום שעל פי תשובת הצבא נפגע העבירה הינו אזרח ישראלי. תיק ביד"צ מרכז (מחוזי) 79/22.

30 תיק ביד"צ דרום (מחוזי) 378/22, תיק ביד"צ דרום (מחוזי) 4/23.

נגד פלסטינים חפים מפשע במטרה לנקום את חטיפת גופתו של נער ישראלי ממוצא דרוזי על ידי פלסטינים בג'נין. השלושה זרקו אבנים ובקבוקי זכוכית על ביתו של פלסטיני המתגורר בסמוך למוצב שבו שירתו באזור בית לחם, אחד החיילים צילם את המעשים ושלח את התיעוד לחבריו. בהמשך השלושה הרכיבו מטען חבלה מאולתר, הפעילו אותו והשליכו אותו לעבר ביתו של הפלסטיני. כתוצאה מהשלכת המטען נדלקה אש בסמוך לביתו. השלושה הורשעו בעבירת היזק בזדון בצוותא מתוך מניע של גזענות או של עוינות כלפי הציבור מחמת דת, קבוצה דתית או מוצא עדתי ובעבירות נשק בצוותא (ייצור), וניסיון להזיק בחומר נפץ בצוותא. בית הדין הצבאי גזר על השלושה 25, 22, ו-15 חודשי מאסר בפועל (בהתאמה), תשלום פיצויים בסכומים של 2000-4000 ₪ והורדה לדרגת טוראי.

5. עבירה: התנהגות מבישה לפי סעיף 921 לחש"צ. תוצאה: 12 ימי מאסר בפועל, מאסר על תנאי וקנס.

באפריל 2023 הוגש כתב אישום נגד חייל בעקבות מקרה ממאי 2022. על פי כתב האישום, החייל חיבל ברכבו של פלסטיני שהוחרם על ידי הצבא, סמוך למוצב צבאי ההרודיון.³¹ החייל ביקש מחיילת שהייתה עמו לצלם אותו מבצע את המעשים, הוא זרק סלע גדול על שמשת הרכב ושבר אותה, בהמשך בעט ברכב וזרק עליו אבנים. כתוצאה מכך נגרם נזק לרכב שהוחרם. החייל הורשע בעבירה של התנהגות מבישה ונגזר עליו עונש של 12 ימי מאסר בפועל, מאסר על תנאי וקנס של 1000 ₪.

הודעה לפי חוק: יש דין הוא ארגון שפיקר מימונו הוא מישויות מדיניות זרות. רשימת התורמים לנו מפורטת באתר רשם העמותות ובאתר האינטרנט שלנו. יש דין גאה להיות ממומן על ידי מדינות שסבורות כמונו, שהכיבוש הוא לא עניין פנים-ישראלי ותורמות לקידום זכויות אדם.